

KOMUNIKACE

Komunikační formy
sluchově postižených

- **communicatio** – spojení, sdělování
- **obecně lidská schopnost využívat výrazových prostředků pro vytváření, udržování a pěstování mezilidských vztahů**
- **komunikační schopnost - užívat jazyk jako systém znaků a symbolů ve všech jeho formách**
- **komunikační proces – sdělování a výměna informací**

■ **Komunikace**

- *verbální*

**mluvená řeč, psaná forma řeči,
znakový jazyk**

- *neverbální*

**pohledy, mimika, gesta, fyzický postoj,
haptika**

Klasifikace komunikace

z vizuálního hlediska

- pohledy (délka pohledu, četnost,..)
- výraz obličeje (emoce)
- pohyby (gesta – kývnutí, škrábání)
- fyzické postoje (posturologie)
- vzdálenosti (proxemika – intimní, osobní)
- sdělování dotykem (haptika)

Dělení komunikačních forem u SP

Manuálně kódovaný mluvený jazyk

slovní podstaty

- Daktylní abeceda, daktylotika
- Daktylografie
- Pomocné artikulační znaky
- Hand Mund systém
- Mluvená hlásková řeč
- Psaná forma řeči

Daktyl (prstová abeceda)

- vizuálně-motorická komunikační forma
- využívá různých poloh a postavení prstů k vyjádření hlásek

Druhy daktylu:

- jednoruční (USA, Španělsko, Francie, ČR)
- dvouruční (Anglie, Austrálie, Itálie, Chorvatsko)
- dlaňový daktyl hluchoslepých – taktilní forma

Nevýhody užívání prstové abecedy

- nutná znalost jazyka v psané podobě
- hláskování slova, věty
- pomalejší než mluvení
- ovlivněno úrovní motoriky

Přednosti užívání prstové abecedy

- podporuje zapamatování slov a jejich analýzu a syntézu (při počátečním čtení)
- snadno reprodukovatelný, rychlejší než písmo
- pomáhá při artikulaci
- slouží k pojmenování tam, kde chybí znak

Pomocné artikulační znaky

- gestické pomůcky k podpoře vnímání a produkce hlásek
- používají se při tvoření, fixaci a automatizaci správné artikulace u SP
- upozorňují na správnou
  - polohu mluvidel
  - rezonanci mluvidel
  - charakter výdechového proudu

Mluvená hlásková řeč

- kontakt s majoritní společností
- rozvoj řeči v MŠ, ZŠ
- individuální logopedická péče

Odezírání

- vnímání mluvy zrakově a její chápání podle pohybů úst, mimiky, výrazu očí, gestikulace
- SP vnímá při odezírání *kinémy*, tzn. mluvně pohybové útvary, odlišitelné od jiných

Např.

- kiném bilabiální (p, b, m)
- labiodentální (f, v)
- lingvoalveolární kiném (t, d, n, t', d', ň)
- kiném ostrých sykavek (s, z, c)

Stupně odezírání

- **Ideovizuální (globální, pasivní, primární) odezírání**
  - dítě si na základě častého opakování spojuje pojem s faciálním obrazem osoby
- **Vizuálně-fonetické (technické, lexikální) odezírání**
  - dítě, které začíná mluvit nebo už mluví, spojuje faciální obraz s konkrétním jevem a při vlastním vyslovování také s vnímáním své artikulace
- **Ideativní (rozumové, integrální) odezírání**
  - dítě vnímá zrakem komplexně projev mluvící osoby a dokáže si (po pochopení obsahu) doplňovat to, co se mu nepodařilo odezřít

Vnější podmínky pro odezírání

- **osvětlení - intenzita a směr**
- **konverzační vzdálenost, poloha obličeje mluvčího**
- **zrakový kontakt**
- **mluvní technika - anatomické zvláštnosti mluvních orgánů**
  - **přiměřená artikulace**
  - **znalost konverzačního tématu**

Vnitřní podmínky pro odezírání

- *fyziologické* – neporušené mentální funkce a zrak, schopnost využití zbytků sluchu a vibrační vnímání, celkový stav organismu
- *psychické* – kvalita pozornosti, paměť, vrozené předpoklady, úroveň myšlenkových operací, schopnost převádět zrakové vjemy do pojmů, sociální zralost
- *verbální* – slovní zásoba, znalost mluvnice užívaného jazyka, znalost větného kontextu, dosažený stupeň dorozumívacích schopností

Psaná forma řeči

- cílem je rozumět psanému textu a umět vyjadřovat myšlenky psanou formou

Stupně výuky čtení:

- globální čtení
- analyticko-syntetické čtení
- čtení z hlediska celoživotního vzdělávání

Manuálně kódovaný mluvený jazyk

neslovní podstaty

- **Znakový jazyk**
- **Znakovaný jazyk**
- **Gestuno**
- **Mimika**
- **Gestikulace**
- **Dramatizace**
- **Pantomima**

- **Znakovou řečí se pro účely zákona č. 155/1998 Sb. rozumí český znakový jazyk a znakovaná čeština**

- **Znakovaná čeština**

- je umělý jazykový systém, který usnadňuje dorozumívání mezi slyšícími a neslyšícími
- využívá gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována. Spolu s jednotlivými českými slovy jsou pohybem a postavením rukou ukazovány odpovídající znaky českého znakového jazyka.

- **Český znakový jazyk** je základním dorozumívacím jazykem neslyšících v České republice
- je přirozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně-pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu.

Gestuno

- forma mezinárodního znakového jazyka

Mimika

- vyjadřuje pomocí výrazu obličeje emoce, např. zlé nebo radostné pohledy
- mimika může být součástí znaku (tzv. nemanuální faktory)

Gestikulace

- umožní první porozumění řeči
- podporuje schopnost nápodoby
- připravuje půdu pro používání slov

Dramatizace

- nácvik sociálních dovedností

Pantomima

- kultura neslyšících